

SUBSTANTIVELE INDIVIDUALE ȘI
COLECTIVE. PERSPECTIVĂ CONTRASTIVĂ
ROMÂNNO – GERMANĂ

ALINA PĂDUREAN

Cuvinte cheie: *contrastivitate, substantive individuale, substantive colective, convergențe, divergențe*

Apariția, în anul 2005, a GALR, editată de Academia Română, aduce o nouă perspectivă asupra clasificării substantivelor. Astfel, substantivele sunt împărțite în clase *semantico-gramaticale*¹. Din această perspectivă, avem următoarele clase semantico-gramaticale: *substantive comune* (concrete sau abstracte, individuale sau colective, discrete sau masive, adjectivale sau verbale) și *substantive proprii*.

Această nouă clasificare este benefică studiilor de analiză contrastivă, cum este cel de față, deoarece apropie clasificarea substantivului din limba română de clasificarea substantivului din limba germană.

În acest studiu ne vom îndrepta atenția asupra substantivelor *individuale* și *colective*, încercând să stabilim punctele de convergență și divergență între limba română și limba germană.

GALR I acordă o importanță deosebită substantivelor colective, în sensul că le identifică și analizează ca pe o clasă individuală. Până la acest moment, substantivele colective au avut un statut oscilant

¹ *Gramatica limbii române*, vol. I *Morfologia*, vol. II *Sintaxa*, Editura Academiei, București, 1966, p. 55.

datorită tendinței lor de a trece granițele clasei în care se încadrează. Paula Diaconescu² propune o clasificare a substantivelor în:

- individuale și nume de materie, după referința la obiectele concrete percepute ca un exemplar sau o totalitate;
- comune și proprii, după referința la obiectul singular sau noțiunea generală;
- abstracte și concrete, după referința la natura obiectelor desemnate.

După cum putem observa, substantivele colective nu își găsesc o poziție exactă, deoarece se situează între substantivele individuale și numele de materie, pot fi comune sau proprii și nu sunt în mod necesar concrete. Și în limba germană substantivele colective sunt considerate a fi foarte apropiate de cele masive, cu precizarea că substantivele masive nu pot avea formă de plural³.

Caracteristici semantice

Substantivele colective sunt definite ca substantive care denotă entități compuse din părți distincte, constituite anterior, omogene între ele, dar autonome și eterogene față de întreg⁴. Prin această definiție înțelegem că spre exemplu, **un buchet** este o entitate ce poate fi divizată până la individ, **o floare**. Substantivele colective prezintă și trăsătura de [+Pluralitate].

Principala caracteristică semantică a substantivelor colective este posibilitatea acestora de *fuziune* și *sciziune*⁵ sau cum, o numește GALR I, *proprietatea de referință cumulativă* și *proprietatea de subansamblu*. Prima proprietate se referă la faptul că, adăugând, spre exemplu, unui *buchet* un alt *buchet*, obținem fie *un buchet* mai mare, fie *două buchete* separate. Această trăsătură le deosebește de

² Paula Diaconescu, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, Editura Academiei, București, 1970, p. 88.

³ Harald Weinrich, *Textgrammatik der deutschen Sprache*, Editura Duden, Mannheim, 1993, p. 321.

⁴ Raluca Ionescu, *Despre substantivele colective*, în „Studii și cercetări lingvistice”, nr. 1-2, ianuarie-decembrie 2002, p. 66.

⁵ *Ibidem*.

substantivele masive, unde dacă adăugăm *nisip* la *nisip*, obținem *mai mult nisip*. Același lucru este valabil și pentru limba germană în cazul substantivelor de tipul *Strauß* (*buchet*) și *Sand* (*nisip*). Această trăsătură le deosebește și de substantivele individuale, deoarece la o *mașină* dacă adăugăm *o mașină* nu vom avea o mașină mai mare, ci două entități de același fel.

Proprietatea de subansamblu se referă la faptul că un substantiv colectiv se poate diviza în alte unități colective până la o entitate individuală, în timp ce un substantiv masiv prin diviziune rămâne la fel. Colectivul *armată* se poate diviza în *infanterie*, *cavalerie* etc. până la entitatea numită *soldat*. În limba germană *Kleidung* (*îmbrăcăminte*) se împarte în *Bluse* (*bluză*), *Hose* (*pantaloni*), *Hemd* (*cămașă*) etc.

Masivul *ulei*, divizat, este tot *ulei*, la fel ca în limba germană unde *Öl* (*ulei*) tot în *Öl* se va diviza.

Substantivele colective se împart în trei clase lexicale⁶. Gramatica limbii germane nu propune o astfel de clasificare, însă analizând substantivele colective din cele două limbi aflate în atenția noastră putem afirma că această clasificare este valabilă și pentru limba germană. Exemplele prezentate vor confirma ipoteza noastră:

1. substantive al căror sens specifică natura membrilor ansamblului. Spre exemplu, *familie* se referă la totalitatea persoanelor cu legături de sânge. Această trăsătură este valabilă și pentru colectivul *Familie* din limba germană;

2. substantive al căror sens specifică numărul membrilor ansamblului. Întâlnim în ambele limbi substantivele *perече* – *Paar* ce se referă la două persoane sau obiecte sau *duzină* – *Dutzend* cu referire la cifra doisprezece;

3. substantive care nu precizează nici numărul, nici membrii ansamblului și care au nevoie de un determinativ. Substantivul *clasă* – *Klasse* (*de elevi*, *substantive*, *von Schüler*, *Nomen*) este potrivit în ambele limbi pentru exemplificare.

În limba română asocierea cu elementul care precizează natura membrilor ansamblului a dat naștere unor structuri fixe, de tipul

⁶ GALR, I, p. 110.

ciorchine de struguri, stol de păsări, herghelie de cai etc. În limba germană nu putem afirma că există astfel de construcții fixe. Limbajul literar al limbii române permite schimbarea unui termen al structurii fixe, exclusiv în scop literar. Exemplul de mai jos ne va ilustra o structură fixă, precum și utilizarea unei structuri fixe în scop literar:

[...] *pe unde trecuse o armată de draci sau o herghelie de cai sălbatici, se așterne liniștea.* (Scrisori, p. 30)

Caracteristici morfosintactice

Din punct de vedere morfologic, în ambele limbi aflate în atenția noastră întâlnim substantive colective ce reprezintă formațiuni intrinsec colective, simple, de tipul **grup – Gruppe, armată – Armee, Schmuck – podoabă** însă și derivate analizabile, sensul colectiv fiind dat de adăugarea unui sufix colectiv, de tipul *brad – brădet, student – studențime, Volk (popor) – Bevölkerung (populație), Polizist – Polizei*.

Și dinții lui erau ca pietrișul, [...]. (Vulpea, p. 10)
Und seine Zähne waren wie Kies, [...]. (Der Fuchs, p. 11)

Putem observa în cazul acestui exemplu că atât în limba română, cât și în limba germană substantivul *pietriș* este substantiv colectiv. Diferența este că în limba română *pietriș* este un derivat, iar în limba germană este o formațiune intrinsec colectivă. Am ales acest exemplu pentru a demonstra faptul că deși formate diferit, substantivele își păstrează trăsătura de colectiv în ambele limbi.

Sub raportul *genului* gramatical observăm diferențe între limba română și limba germană. În limba română, substantivele colective sunt de gen feminin (**colecție, trupă, gardă**) sau de gen neutru (**grup, mușuroi, trib**). Limba germană admite toate trei categoriile de gen. Întâlnim astfel, substantive masculine (**der Adel – nobilimea, der Wald – pădurea**), substantive feminine (**die Jugend – tineretul, die Marine – marina**) precum și substantive neutre (**das Publikum – publicul, das Gepäck – bagajul**).

Substantivele colective din limba română admit în general categoria de *număr* și se comportă ca substantivele individuale (*popor – popoare*).

Situația este diferită în limba germană, deoarece aici substantivele nu se comportă ca substantive individuale, deci nu au formă de singular și de plural. Majoritatea substantivelor colective germane sunt folosite la singular (*das Obst – fructe, das Vieh – vite*). Există și posibilitatea de a fi folosite la plural, însă trebuie să fie însoțite de un determinant (*Marine – Marinesoldaten / marină – soldați ai marinei*). Există și substantive colective cu formă doar de plural cum ar fi *Geschwister – frați* sau *Spirtuosen – băuturi alcoolice*, precum și substantive ce admit categoria de număr. Acestea însă sunt destul de puține (*Familie – Familien, Mannschaft – Mannschaften / echipă-echipe*).

Obrazul lui mirosea a fructe stătute. (Vulpea, p. 10)

Das Gesicht des Kindes roch nach abgestandenem Obst.

(Der Fuchs, p. 11)

Observăm că în limba română avem formă de plural pentru colectivul *fruct*, însă în limba germană același substantiv colectiv este *singularia tantum*.

Trebuie să precizăm că substantivele colective au multe *posibilități combinatorii*. În limba română ele apar frecvent în grupul nominal de tipul Det1 Nom 1 de Nom 2 (**buchet de flori**). Acest lucru nu este valabil în limba germană din cauza modului diferit de compunere a substantivelor (**Blumen – flori + Strauß – buchet = Blumenstrauß – buchet de flori**).

Pentru a exemplifica această structură am ales același exemplu în ambele limbi.

[...] și **tufele de liliac** sunt golașe. (Vulpea, p. 202)

[...] und die **Fliedersträucher** sind kahl. (Der Fuchs, p. 265)

Substantivele colective din ambele limbi admit determinanți de tipul *acest – dies, fiecare – jede, oricare – irgendeine, niciun – keine*.

Această trăsătură le diferențiază de substantivele masive care nu admit acești determinanți.

*Există un timp al **fiecărui cuplu**, [...].* (Scrisori, p. 212)
*Sie fraßen keine **Rübenblätter**, [...].*
*(Nu mâncau frunze de **zarzavat**)* (Der Fuchs, p. 12)

Valabil pentru ambele limbi este faptul că nu se pot combina cu determinantul *niște*. Nu vom întâlni formulări de tipul **niște popor – *einige Bevölkerung*.

În ceea ce privește acordul, colectivele aflate în poziție de subiect impun predicatului acord gramatical.

*Ziua următoare **a venit o comisie** în sat.* (Vulpea, p. 206)
*Am nächsten Tag **kam eine Kommission** ins Dorf.*
(Der Fuchs, p. 271)

În cazul în care avem substantive colective care își precizează componența printr-un adjunct substantival, întâlnim două posibilități:

- acord gramatical, dacă substantivul colectiv este centru de grup
- acord după înțeles, dacă substantivul colectiv are valoare de cuantificator:

*[...] înșelat de **un grup de școlari isteți**, care, [...], **făcuseră** de acasă [...].* (Enigma Otiliei, p. 66)

Pentru ca un substantiv să poată fi încadrat în clasa substantivelor colective și să fie clar delimitat de clasa masivelor și a individualelor, el trebuie să nu admită determinantul *niște* și să funcționeze la singular ca argument al unei predicatii de tipul verbului *a se aduna* (*s-a adunat o armată*, nu putem spune **s-a adunat un soldat*).

După ce am analizat substantivele colective din cele două limbi și am exemplificat teoria, putem afirma faptul că, în general, clasa

colectivelor prezintă asemănări în cele două limbi aflate în discuție. Micile diferențe constatate nu ar trebui să creeze dificultăți celor ce doresc să învețe limba germană. Singura problemă care ar putea duce la greșeli de interferență o constituie categoria numărului la substantivele colective, datorită faptului că în limba germană majoritatea sunt *singularia tantum*.

Bibliografie

- *** *Gramatica Limbii Române*, Valeria Guțu Romalo (coord.), vol. I, *Cuvântul*, vol. II, *Enunțul*, Ed. Academiei Române, București, 2005.
- *** *DUDEN, Die Grammatik*, vol.4, ediția a 7-a, Ed. Duden, Mannheim et al., 2005.
- Avram, Mioara, *Studii de morfologie a limbii române*, Ed. Academiei, București, 2005.
- Diaconescu, Paula, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, Ed. Academiei, București, 1970.
- Engel, Ulrich, et al, *Kontrastive Grammatik deutsch-rumänisch*, Ed. Groos, Heidelberg, 1993.
- Ionescu, Raluca, *Despre substantivele colective*, în „Studii și cercetări lingvistice”, nr. 1-2 ianuarie-decembrie 2002, p. 65-75.
- Weinrich, Harald, *Textgrammatik der deutschen Sprache*, Ed. Duden, Mannheim, 1993.

INDIVIDUELLE NOMEN UND SAMMELNOMEN. RUMÄNISCH-DEUTSCHE KONTRASTIVE PERSPEKTIVE

(Abstract)

Die Studie ist eine kontrastive Analyse der individualen Nomen und der Sammelnamen in der rumänischen und deutschen Sprache. Vom Anfang an wollen wir bestimmen, dass in der deutschen Grammatik keine individuelle Nomen als Sonderklasse gibt. Den Sammelnamen bezüglich, finden wir die Klasse in beiden Grammatiken. Die Erscheinung der Neuen Akademischer Grammatik der rumänischen Sprache (GALR) in 2005, hilft dem Bereich der kontrastiven Analyse, indem sie Ähnlichkeiten zwischen Rumänisch und Deutsch darstellt.

Die Analyse hat zu folgenden Ergebnissen geführt: in beiden Sprachen stehen Sammelnamen im Singular, wenn sie Bezeichnungen einer einheitlichen, umfassenden Klasse sind (*populație – Bevölkerung, Gepäck*). Zu den singularischen Sammelnamen gehören auch Bezeichnungen für Personengruppen (*nobilime – Adel, tineretul – Jugend*).

In beiden Sprachen können die Sammelnamen nicht mit dem Determinativ *einige/niște* verwendet werden. Ein anderer Unterscheid zwischen Deutsch und Rumänisch beobachten wir auf der Genusebene der Sammelnamen. In der rumänischen Sprache sind die Sammelnamen Feminina oder Neutra. In der deutschen Sprache sind sie auch Maskulina. Dem Numerus bezüglich, stehen sie auf Deutsch nur im Singular während sie auf Rumänisch auch Pluralformen haben können (popor – popoare). Dann sind sie als individuelle Nomen bezeichnet.